

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 17. Iacobus Rançonierius primus Itatinensem provinciam explorat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

rumpentibus, quàm Paraná littora pedetentim declives attingant. At ex adversa parte montium crepidines, ex abrupto se demittentes, aquas suas in humile & paludosum solum effundunt, quæ tracto limo, Paraquarium perpetuò inficiunt, & extra alveos stagnantes multis in locis cum ipso Paraquario æquor efficiunt, unde non defunt, qui hyemalè hanc inundationem cum Niliaca cõparant. In hac humili parte Itatinensis Provincia torrida Zona & temperatæ extrema complectens, ab decimo nono latitudinis Australis gradu supra vigesimum secundum excurrit. Indorum pagos Assumptionis urbi subcensitos ab Austro pro finibus habet, ab Septentrione Butureo fluviò terminatur. Porro Itatinenses linguâ & moribus haud admodum ab Paranensibus Urvaicensibusque populis differunt, in hoc etiam pares, quòd circa suos fines aliarum linguarum factiunculas habeant, cum quibus inter necinum bellum olim gerebant. Vires gestatione ingentis ligni (uti Lipsius de Chilensibus narrat) probabant, quod qui citius ad metam currendo devexerant, aut premio potiebantur, aut honore. Fœminæ striatim punctationibus luteo colore infectis, corpus suum deformant potius, quàm pingunt. Propinquorum funera ex altis locis præcipitatione corporum, & subinde lethali casu, prosequantur. Pilæ Itatinenses subsultoria ex arborum gummosa materia confectæ in utroque Orbe ab Iusoribus celebrantur, & tostæ ad curandam disenteriam adhibentur. Gens omnis pro tanta vastitate terrarum, & nationum varietate, non admodum numerosa est; conditione loci humidi calidiq; morbos & raritatem faciente. Sperabatur tamen, Itatinensi Provinciâ domitâ, hinc ultra Paraquarium usque ad Peruviam, inde ad terras ad Maranionem vergentes, Indorum numerositate famosas, facem Evangelicam profecti posse. Quapropter Franciscus Vasquius Truxillius Provincialis superiori anno, Antonio Ruifio in Guairania adhuc versanti, mandaverat, ut ad explorandam eam regionem se conferret. Sed is transmigratione occupatus Jacobum Rançonierium pro se miserat, qui Xeresium in Itatinensium finibus Hispanorum oppidum delatus, post expiatis incolis, Ethnicorum terras exploraturus adiit.

JACOBO Rançonierio in suam regionem primùm venienti Itatinenses Barbari suspicionem magis, quàm favorem ostentaverunt. Causæ suspitionum erant, quòd Lusitanus Sacerdos, Acosta nomine, Religionis specie Itatinensium plurimos ad oppidum reductos in Brasiliam servitiis eorum abusus, abigere tentarat; fecissetque impiam abactionem, nî Barbari, explorato dolo, eum crudeliter trucidassent; verebanturque, ne Rançonierius, alter Acosta foret. Auxit formidinem imprudens hominis Europæi dictum, jocône an seriò? aliquot Itatinensibus in itinere obviis affirmantis, quotquot Rançonierium admisissent, Hispanis deinceps servituros. Accessit his causis Ariolorum perfidia, in vulgus spargentium Sacerdotem advenam eo sine venisse, ut in construendis abs se templis congregatam multitudinem concremaret. Has ob causas multi de mactando Rançonierio capita conferebant. Qui verò mitissimè agebant, sumptis armis, quasi jam bellum cum Hispanis constatum esset, propalabant; Rançonierio præsentem, pacem servari non posse; eum servitutis & calamitatum prodròrum esse. Et quamvis Rançonierius multis verbis ostendere conaretur, se nec mali machinatorem, nec libertatis insidiatorem, tamen non credebatur: donec Cælum in auxilium veniret, evidentibus pœnis incredulos castigans: nam Casiquius postquam multa in Patrem & Religionem Christianam deblaterasset, turpi carcinomate in gutture deformatus, putrem animam exhalavit. Alter explosâ Rançonierii autoritate ac doctrinâ, satis se idoneum esse, quàm ut alio doctore ad docendos populares suos indigeret, vociferans, fulmine exanimatus, ne latum quidem unguem ab morte absuit. Agrum cujusdam Barbari pauculas spicas tritici turcici Rançonierio omnium rerum egenti dare recusantis, locustæ penitus vastavere. Indis ipsis advertentibus in vindictam spreti Sacerdotis ea supplicia cœlitus fuisse impmissa. Magnum etiam pondus habuit ad inclinandos prorervos animos renovata Patris Baltazaris Seniæ memoria, qui disertis verbis ante viginri annos adhuc vivens Itatinensibus se reviventibus prædixerat futurum, ut olim alter de Societate ex Orientali parte gentem omnem in oppida reducturus veniret.

His

*Josephus à Costa.**Finis.**Indigenarum mores.**Pila Itatinenses.*

CAPUT XVII.
Jacobus Rançonierius primus Itatinensium Provinciam explorat.

*Multi resistunt.**Rançonierius ad necem designatur.**Ejus vexatores castigantur.*

*Itatinensium
animi im-
mutantur.*

*Rançonierius
per regionem
deducitur.*

*Subsidiarii
Socii veniūt.*

**CAPUT
XVIII.**
Societas in
Itatinensi
regione
quatuor op-
pida fundat.

*Primum
Divo Jofe-
pho sacra-
tur.*

*Secundum
Angelis.*

*Tertium
Verbo Incar-
nato.*

*Quartum
Rançonierius
Principibus
Apostolorum
deducitur.*

*Nianduabu-
suvii simu-
latis.*

His rebus, & præsertim Divino favore, Itatinensium animi ita immutati sunt, ut, suspicionibus positis, & odio in amorem verso, non tantum liberam prædicandi Evangelii potestatem facerent, sed certatim Rançonierium ad suos pagos invitarent; qui animorum propensione usus, rotam regionem exploratum ivit. Fuere, qui venientem ex latitæ excessu palmis elatum, in sua municipiola inducerent. Fame tamen grassante, more Barbarorum, palmarum medullis, in farinam contritis, se sustentabat, & subinde locustarum comestione, adhibita Divi Joannis-Baptistæ memoriâ, cœnam & prandium conficiebat. In his rebus versanti, Justus Vanfurkius Socius accessit, quo ad Antonium Ruifium pro Sociorum subsidio, & impetranda fundandorum oppidorum potestate, in Guairaniam remisso, labores continuans, omnium animos Sanctitate vitæ, dicendi vi, & aliis Apostolicis artibus sibi conciliavit. At ubi Vanfurkius cum Ignatio Martines, & Nicolao Enartio, amplâ facultate ad res gerendas instructus, rediit, simul omnes foundationi novorum oppidorum insudavere.

IN expeditione Itatinensi id usa venit, quod in magnis exercitiis factitari solet ex variarum nationum delectu plerumque compositis; nam ad constandum contra dæmonem manipulum non numero, sed fortitudine formidabilem, concurrere Didacus Rançonierius è Burgundiâ oriundus, sed in Belgio natus; Justus Vanfurkius Brabantus; Ignatius Martines Neapolitanus, & Nicolaus Enartius Lotharingus, virtute omnes illustrissimi, qui ubi consilia contulere, primi statim apud Itatinenses oppidi fundamenta jecere, communibus votis Divo Josepho consecrati. Nicolaus Enartius huic præesse jussus, ducentas familias in album statim retulit, cujus præcipuus labor fuit in distinguendis aliquot Barbaris, nescio quâ occasione Baptitum consequitis, sed lege avitâ viventibus, quibus refectis, ad Ethnicos catechisi instruendos deinceps operam felicissimè contulit. Secundum oppidum paucorum dierum intervallo in Tataguacuvii terris sub tutela Angelorum positum est, in quo administrando eluxit Ignatii Martines industria, brevissimo tempore ducentas etiam familias reducentis, & politicis Christianisque moribus informantis. In condendo templo ingens lignum contignationi destinatum è manibus fabrorum elapsum, Indum casu ita obriverat, ut penitus exanimatus crederetur. Ignatius Martines, ne fides novorum hominum hoc infortunio vacillaret, animatâ fide opem Dei imploravit, non frustra: nam ubi sacris vestibus indutus, Evangelium ritè pronuntiavit, Indus pro mortuo habitus ita statim in pedes surrexit, ut sequenti die fabricationi operam dare potuerit. Tertium oppidum Incarnato Verbo dedicatum, non procul ab Guarambaræorum Societatis olim laboribus clarorum finibus, Justus Vanfurkii, quingentas familias pedetentim in catalogum relaturi, curæ cessit. Huic oppido vicinus pagus subcensitus erat, cujus Dux Vanfurkius conveniens monuit, ne aliis rebus quàm docendis popularibus suis intenderet, se enim vitæ subsidia omnia copiosè ministraturum. Quartum oppidum Didacus Rançonierius, ex designatione Provincialis Itatinensis missioni præpositus, in Nianduabusuvii terris fundavit, rexitque, qui Nianduabusuvius non tantum se pro Itatinensium omnium Domino venditabat, sed extra patrios fines imaginariam potestatem extendens, prætendebat omnes Indos usque ad Assumptionis urbem suo subdi imperio debere. In comperto erat ab Itatinensibus populis pænè adorari. Hispani summo studio ab hinc retro multis annis ejus conspectum ambiverant, irritum tamen semper conatu: nam ut eos eluderet, alterum Indum supponebat, qui se Nianduabusuvium simularet. Eadem fictione usus Rançonierius per personatum hominem in ditionem suam recepit, indicto popularibus suis silentio, ne quis se advenæ Sacerdoti proderet, donec ejus mores conditionemque explorasset; interim ipse quasi unus de plebe, tradito alteri in speciem ornatu & comitatu suo, in oppido versabatur. Quadrimestri spatio in exploratione posito, cognito, Rançonierius Indorum rebus faventissimum esse, & ab eo uno contra vexatores suos patrocinium sperari posse, depositâ personâ tandem se prodidit, favorem impostero adpromittens. Igitur Rançonierius omnia in proclivi habuit, plerisque Nianduabusuvii affectis sanam doctrinam

admitten-